

prijevodu str. 74/75: „Senza voler fare torto al merito proprio della letteratura romana, si può affermare con sicurezza che essa è dipendente da quella greca in tutti i punti essenziali“.

Ono što knjigu čini nadasve osebnom jesu Lunellijsvi zahvati u prevedenim tekstovima i bilješkama uz njih. Da budem jasniji: ti se zahvati, najbrojniji u Krollovima, najrjeđi u Leumannovim tekstovima, sastoje od opazaka izrečenih jednom ili u nekoliko riječi, jednom ili u dvije, tri rečenice, kojima se autorova konstatacija nadopunjuje ili se ispravljaju omaške, previdi u citatima, komparativnim asocijacijama i sl. Najbogatije su nadopune u bilješkama, dijelom iz starije literature, posebice iz novije i najnovije. Valja naglasiti da je svaki i najmanji Lunellijsvi zahvat, kako u tekstovima tako i u bilješkama, stavljen u posebne, dvostruke uglaste zagrade, tako da nema ni najmanje sumnje, što pripada autoru prevedena teksta, a što priređivaču.

Istu akribiju i izvanredno poznavanje sekundarne literature odaje vrlo opsežna (na 55 stranica), rezonirana bibliografija, kojom Lunelli, nakon predgovora, otvara ovu knjigu, i to u ovim odsječcima: Latinski pjesnički jezik kao kompleksna pojava, Posebne pojave ili aspekti, Metrička uvjetovanost, Fonički i ritmički aspekti, Jezik i stil posebnih pjesničkih vrsta ili određenih razdoblja, Jezik i stil pojedinih pjesnika (izbor). Kronološka je granica bibliografskim jedinicama kraj god. 1979. Da knjiga nema ništa drugo iz Lunellijsva pera nego tu briljantno ostvarenu bibliografiju, već bi potpuno opravdala svoje postojanje i zaslužila najvišu ocjenu. Ne treba se stoga čuditi što se nakon prvog izdanja 1974. sada pojavila i u drugom.

Na kraju knjige priređivač je dodao dva kazala: kazalo riječi i stvari i kazalo citiranih istraživača.

Koliko je strpljiva, pažljiva rada, puna ljubavi prema predmetu i samoprije-gora u susretu s tuđim tekstovima, ugrađeno u ovo djelo! Ono doista može poslu-žiti uzorom u svakom pogledu.

Primljeno 28. marta 1982.

V. Vratović,
Filozofski fakultet, Zagreb.

ACTA CONVENTUS NEO-LATINI AMSTELODAMENSIS

Proceedings of the Second International Congress of Neo-Latin Studies, Amsterdam 19—24 August 1973. Ed. by P. Tuynman, G. C. Kuiper and E. Keßler, München 1979, Wilhelm Fink Verlag, 1095 str.

Iako sam u našem časopisu (XXIII 2, 1973, 381—383), i to uglavnom prema radu u pojedinim sekcijama, prikazao tijekom Drugoga međunarodnog kongresa za neolatinske studije u Amsterdamu 1973, vrijedno je osvrnuti se sada ukratko na objavljeni svezak *Akata* s tog skupa. Doduše, *Akti* su izdani s priličnim zakašnjenjem, u međuvremenu održana su još dva kongresa (u Toursu 1976 i u Bologni 1979, a 1982. bit će u Škotskoj, St Andrews, peti po redu). Ali većina od ukupno 83 tiskana referata u amsterdamskom zborniku nije izgubila ni od aktualnosti uočenih teoretskih problema ili sintetičkih sudova, a pogotovu bezbroj istraženih pojedinosti, bilo u pisaca ili u pregledima nekih razdoblja ili vrsta u nacionalnim književnostima latinskog izraza, nikako ne prestaju biti dragocjenim kamenčićima u velikom, raznobo-jnom mozaiku novolatinske književnosti.

Acta se otvaraju s nekoliko pozdravnih govora na početku kongresa, među njima i Leemanovim, na latinskom, s poticajnom završnom poantom: „Vivet Latinitas, dum coletur; ergo colatur!“ Zatim po abecednom redu autora slijede referati. Okupit ću, u nekoliko tematskih skupina, najzanimljivije, naznačiti im na najkraći način sadržaj ili naslov i u zagradi navesti autora.

Književnopovijesnim ili teoretskim problemima bili su, na primjer, posvećeni referati: novolatinska basna prije i poslije La Fontainea (Collinet), oblici metafore labirinta u 16. i 17. st. (Dallett), pitoreskno u „satiričkim romanima“ prve pol. 17. st. (Desjardins), njemačka povijest književnosti i novolat. književnost

(Hess), latinska Vulgata u prozi humanista 16. st. (Marc'hadour), biografija i biografske zbirke u talijanskom 15. st. (Miglio), latinski prijevodi iz francuske književnosti u Mađarskoj 18. st. (Tarnai), novolatinska novelistika i njemački rani humanizam (Tisch), renesansna pravna znanost (Troje), novolat. katolički teatar u Njemačkoj 16. i 17. st. (Valentin), o postanku književnog manirizma u novolat. pjesništvu 16. st. (Zablocki).

Pojedinci latinisti predmetom su specijalističkih istraživanja jednog ili više autora: J. C. Scaliger (Baca, Buck, Dunn, Kouskoff, Rollinson, Sellin), Erazmo Rotterdamski (Callahan, Chomarat, Jolidon, Phillips), Sannazzaro (Gualdo Rosa), Pontano (Nespoulous), Ivan Ravenjanin (Kohl), Dousa (Dorsten), Buchanan (Martyn), Sabellico (Krautter), Vossius (Rademaker).

Razvojem nacionalnih književnosti latinskog izraza bave se ovi prilozi: škotsko novolat. pjesništvo (Adams), novolat. pjesništvo u Španjolskoj 16. st. (Alcina Rovira), lat. pjesništvo u Latinskoj Americi (Briceño Jáuregui), položaj latinskoga u Finskoj 18. st. (Kajanto), lat. pjesništvo u Danskoj 17. st. (Schepelern).

Samo se na hrvatski latinizam odnose ova istraživanja: T. Petronije i I. Lucius-Lučić (Josifović), pjesme F. Božičevića-Natalisa (Marković), o recepciji Horacija u hrvatskih latinista (Vratović). Dodat ću ovdje i referat o književnoj djelatnosti I. Viteza (Boronkai).

Već se iz spominjanih studija može razabrati da se ne mogu sve svrstati u jednu strogo ograničenu rubriku. Ipak ću još okupiti referate, — izuzevši poneke prije navedene, a pripadali bi također ovamo —, koji se tiču recepcije grčkih i poglavito rimskih pisaca u novolatinskim književnostima: pindarska oda latinska u Francuskoj 16. st. (Demerson), vergilijevska tradicija u novolat. pjesništvu u Francuskoj 17. st. (Dubois), Cezar ili Erazmo? (o latinskoj lektiri u gimnazijama, Fuhrmann), recepcija Marcijala u Italiji 15. st. (Hausmann), prilog recepciji Aristofana i Teokrita u renesansi (Castiglioneova *Fabula Penia*, Ludwig), utjecaj Ciceronova akademizma na retoriku i filozofiju 17. st. (Michel), Horacije, Ariosto i Orazio Ariosto (Newman), heksameterske pjesme pod utjecajem Ovidija i Vergilija kojima su autori isusovci prov. Austrije 17. i 18. st. (Szörényi).

Dalje nabrajati nema smisla. Nedvojben je zaključak iz cjelokupnoga zbornika s amsterdamskoga kongresa: bogata i značajna raznovrsnost i djela i pisaca i problema, i to sa svih strana svijeta, ne samo iz Evrope. Kad naglašavam značajnost, mislim na to da se istraživanje neolatinitizma ne bavi ni prvenstveno ni pretežno sitnijim problemima, iako takvo istraživanje jest i uvijek će biti nužno za stvaranje cjelovite slike. Mislim i na to da novolatinske književnosti, trajajući od ranoga humanizma talijanskoga već više od šest stoljeća, imaju i široku rasprostranjenost i visoke estetske i misaone domete. One tvore u sebi zaokružen, samostalan književni fenomen, ali se i nalaze, na ovaj ili onaj način, u uzajamnoj povezanosti s književnostima narodnog izraza. No o tome govorim na drugom mjestu.

Primljeno 28. marta 1982.

V. Vratović,
Filozofski fakultet, Zagreb.